

מתן על הפרק

מפגש מחודש עם התנ"ך

מלכים א' פרקים ה' - ו'

בפרקים אלה מתגלים היבטים נוספים של חכמת שלמה. בשלב ראשון משמשות חכמות המשפט, הממשל, הטבע ומדיניות החוץ (פרקים ג-ה) לביסוס המדינה והצלחתה. בהמשך מתועלת ההצלחה כולה לשם בניין המקדש, הנבנה בתקופת שיא השגשוג והפריחה של ממלכת ישראל. החכמה האלהית שנתנה לשלמה מיד ה' בגבעון, משמשת לבסוף להקמת המקדש לשם ה'.

"וַיִּקְרְאוּ בְּסֵפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים" < בקיאות

פרק ה'

1 פסוקים ט-יד מוקדשים לחכמתו העיונית של שלמה ופירסומה בעמים. אופיה של חוכמת שלמה הובן באופנים שונים.

רש"י: וידבר על העצים - מה רפואת כל אחת, ועץ פלוני יפה לבנין פלוני וליטע בקרקע פלונית, וכן על הבהמה מה רפואתה ועיקר גידוליה ומאכלה.

המדרש **בקהלת רבה פרשה ז** מציע כיוון אחר: וידבר על העצים - וכי אפשר לאדם לדבר על העצים? אלא אמר שלמה: מפני מה מצורע זה מטהר בגבוה שבגבוהים, ובנמוך שבנמוכים, בעץ ארז ואזוב? אלא ע"י שאדם מגביה את עצמו כארז הוא לוקה בצרעת, וכשהוא ממעט את עצמו ומשפילו כאזוב שהוא נמוך סופו להתרפאות. וכן מפני מה בהמה ניתרת בשני סימנין ועוף ניתר בסימן אחד? אלא מפני שהבהמה נבראת מן היבשה ועוף מן הים, שכן אמר בר קפרא עוף מרקק נברא.

כיצד מבין רש"י את חכמת שלמה ואיזה נופך נוסף מעניק לה המדרש?

2 הכתוב משתמש בדימוי ייחודי לתיאור חכמת שלמה (ט). דימוי זה נזכר בפרק הקודם (ד,כ) במשמעות אחרת. כיצד לדעתכם, משפיע הדימוי בפרק הקודם על הבנת הדימוי בפרקנו? חשבו, כיצד הדבר קשור לבקשת שלמה מה' בגבעון בפרק ג?

3 בפסוקים טו-לא פותח שלמה בהכנות לבניין המקדש. כיצד הכנות אלה נקשרות לחכמת שלמה בפרקים ד-ה על היבטיה השונים? שימו לב ליחסו של חירם לשלמה בפסוק כא, לתמורה שנתן שלמה לחירם בפסוק כה, ולאירגון כח העבודה בפסוקים כז-לא.

המונחים הטכניים של בניין המקדש קשים להבנה, ולכן מומלץ להיעזר בלימוד בפירושים מודרניים כ'דעת מקרא'. בדף הלימוד נתמקד בשלוש נקודות:

4 פסוק א מציין את השנים ליציאה ממצרים. מדוע קושר הכתוב בין שני אירועים אלה, ומה משמעות הקשר? נסו למצוא רמז לקשר זה בסוף שירת הים! (שמות טז)

5 הפרק נחלק לשלושה חלקים - א-י: בנין החלק החיצוני; יא-יג: דבר ה' לשלמה; יד-לח: בנין החלק הפנימי. נסו לשער מדוע חוצצים פסוקים יא-יג בין שני שלבי הבניין?

6 לכרובים הניצבים בקודש הקודשים יש תפקיד חשוב - השכינה מתגלה 'מבין שני הכרובים' ולפיכך, הכתוב מקדיש מקום מרכזי לתיאורם. אם נשווה תיאור זה לתיאור הכרובים במשכן (שמות כה, יח-כב) נוכל להבחין בייחודה של השראת השכינה במקדש ביחס למשכן. נתמקד במאפיינים השונים שלהם: גודלם, מיקומם, והחומרים מהם נעשו. האם לדעתכם הכרובים הם חלק מהכלים או חלק מהבניין? האם ניתן להסיק מכאן היכן שורה השכינה במשכן והיכן במקדש?

"וַיְבִינּוּ בַּמִּקְדָּא" < הרחבה

בנין בית המקדש הוא אחד מרגעי השיא בהיסטוריה של עם ישראל. בחרנו להביא לפניכם את אחד מן המדרשים הרבים המעמיק את התובנה שעם בניית הבית קנה עם ישראל יציבות במציאות. בנוסף הבאנו לפניכם את דבריו של הרב קוק על מהותה הפנימית של יציבות זו בספרו 'אורות':

מדרש שיר השירים א,ג: "אף ערשנו רעננה" מה מטה זו אינה עשויה אלא לנחת רוח, כך, עד שלא נבנה בית המקדש הייתה השכינה מטלטלת ממקום למקום, הדא הוא דכתיב: (שמואל ב, ז) "ואהיה מתהלך באהל ובמשכן", משנבנה בית המקדש (תהילים קלב) "זאת מנוחתי עדי עד".

דבר אחר: "אף ערשנו רעננה" מה מטה זו אינה עשויה, אלא לנחת רוח כך ישראל, עד שלא נבנה בית המקדש היו מטלטלין ממקום למקום. "ויסעו ויחנו". משנבנה בית המקדש: (מלכים א, ה) "וישב יהודה וישראל לבטח"

דבר אחר: "אף ערשנו רעננה" מה מטה זו, אינה אלא לפריה ורביה כך, עד שלא נבנה בית המקדש: (ד"ה א כא) "לכו ספרו את ישראל". משנבנה, (מלכים א, ד) "יהודה וישראל רבים"

הרב קוק, אורות, עמ' קיט: "אי אפשר למצא מעמד מבוסס לרוח כי אם באוויר האלהי. הידיעה ההרגשה הדמיון והחפץ והתנועות הפנימיות והחיצוניות שלהם, כולם מזקיקים את בני האדם שיהיו אלהיים דווקא. אז ימצאו את מילואם, את יחוסם השווה והמניח את הדעת. אם מעט פחות מגדולה זו יבקש לו האדם הרי הוא מיד טרוף כספינה המטורפת בים... מקום מנוחתנו הוא רק באלהים."

שמחת בית השואבה בירושלים
< ציור של האמנית דפנה לבנון